

Wehner Tibor

MÉLYSÉGEK

Az ezredfordulót követő években született, a mintegy ötéves alkotóperiódust átfogó Gáll Ádám-művek megközelítéséhez néhány fogalom kiemelésére és magyarázatára van szükség.

Az első és talán legfontosabb, Gáll Ádám művészetét determináló fogalom az enyészet – amely az elmúlás, a pusztulás, a természet törvényei szerinti, fokozatos, lassú megsemmisülés jelentésköreinek hordozója és kifejezője. Valahol a folyamatok középtáján járhatunk: a dolgok már felbomlottak, kezdik elveszteni eredeti formájukat, néhány részlet még felismerhető, de a történések már visszafordíthatatlanok, új, ismeretlen minőségek jelennek meg. Az egyetlen, halvány reményünk az lehet, hogy a pusztulás még nem végeztetett be, hiszen akkor nem maradna, nem lenne semmi martalékunk. Még vannak valaminő rekvizitumaink, s habár tragikusak és romszerűek, még élők, jelenvalók az emlékképeink. Még hivatkozhatunk a dolgokra.

A másik fontos, e műegyüttest karakteresen jellemző fogalom-jelenségkör a derengés, az előszüremlés: amely halvány, homályos megjelenést, előbukkanást, feltűnést, bizonyos finom homályba burkolózást, megfoghatatlanságot jelent. A feketékből előszüremkedő fehérek fantasztikus érzékenységére, a belső fények kigyulására, az átható sugárzásra, a szürkésegeket elöntő, majd a szürkésegekben elmerülő fényekre, a tompaságokra hivatkozhatunk, a dolgok eruptív kirobbanását, gyors kibomlását, teljes kibontakozását megakadályozó jelenvaló, de rejtett gátakra emlékeztethetünk. Valahol a mélyben azonban még feszültségek pulzálnak. És az enyészet, a derengés, az előszüremlés sejtésszerűségeibe burkolózó művek eme most felvonultatott kollektívja kapcsán nem kerülhető meg maga a kép- vagy táblakép-fogalom sem, amely eredetileg fatáblára rögzített festményt vagy vászonra festett függőképet jelölt. A műformák felbomlásának és átalakulásának, az új és új kifejezések térhódításának, a különböző médiumok alkalmazásának és művészetté, műnemmé, műformává, műfajjá avatásának korszakában Gáll Ádám megtartotta a tradicionális formátumot és méretet: szabályos, általában fekvő vagy álló téglalap alakú, függőlegesen a falfelület elé helyezett, a képi történéseknek a képsíkon teret adó képalkotó módszere tulajdonképpen az évezredek múltú klasszikus képalkotás tradíciójának továbbvivője. Mindennek ellenére művei radikálisan szakítanak a megfestett kép hagyományával: kompozíciói az ábrázolás, a megjelenítés és kifejezés metódusát elvetve egy új szférát nyitnak meg előttünk: a megtestesítés, az átszellemítés tartományát. A képsík anyagiságokban s ezáltal valóságoságokban tobzódó, épített vagy inkább megmintázott képtereppé változtatása, a plasztikai hatások kibontakoztatása az

anyaghasználatból, illetve az anyagmegmunkálásból eredeztethető: a vászonra ecsettel felvitt festék helyett Gáll Ádám anyagszerű anyagokból építi fel, illetve a felépítetttől rombolja le kompozícióit: műveinek matériája a vakolt perlit – a habosított kőpor –, az őrölt papír masszájából öntött és ragasztott pép, a föld és a homok, valamint a vízben oldódó pigmentek. A képet alkotó, megtestesítő anyagok rétegekként simulnak egymásra, hogy aztán a megbontások, a vésések, a karcolások, a koptatások révén tárják fel enyészet-lényegüket.

Az 1990-es évek szabályos, még figuratív motívumokat hordozó Gáll Ádám-kompozícióinak fényében radikális lépésként, hatalmas változásként minősíthető ez az új, anyagszerűségeiből eredeztethető plasztikai képkalkotó módszer, amely pontosan beilleszthető a XX. század utolsó harmadában kibomló, a hagyományos képkereteket megtartó, de azokat egyszersmind megújító neoavantgarde művészeti folyamatokba, s amelynek magyarországi áramlata is jelentősnek és erőteljesnek ítélnélhető: gondoljunk csak Paizs László és Záborszky Gábor, Tölg-Molnár Zoltán és Kovács László, Dréher János, Birkás István, Újházi Péter munkáira.

Az elvontságokat és a falmotívumok valóságosságait egyszerre hordozó Gáll Ádám-művek formailag az absztrakt expresszionizmus, a tasizmus és a gesztusfestészet jegyeivel felruházottak: képdomborművei viharzó érzelmekkel és indulatokkal áthatottak, a megfoghatatlanul egymásba olvadó, sejtésszerűen egymásból keletkező, kavargó foltok kolorisztikus együttjátszására alapozottak. A kavargó foltok, a kolorisztikus hatások kifejezéseket azonban csak nagy fenntartásokkal alkalmazhatjuk Gáll Ádám művészetét jellemezvén: a színek ugyanis a szürkék térhódítása elől egyre inkább visszaszorulnak alkotásaiban. A szürkék, a fehérek és a feketék sem bomlanak ki a maguk teljességében: csak rendkívül visszafogottan, lefojtottan, lappangón vannak jelen. A kolorisztikus lefojtottságok nemcsak önértékeik révén, hanem a képfelület roncsolásai, felbontottságai, töredezettségei, valóságos fény-árnyék viszonyai és hatásai által is életre keltettek. A karcolások és a horzsolások, a kráterek, a sebek tudatosságok és véletlenszerűségek hordozói: a bátortalan nyomhagyások és a természetszerű szétporladások: a hiábavalóságok tanúbizonyságai. A mintha valamifajta formaemlékekké kristályosuló, motívumoknak nevezhető foltok, a sávok, a repedések, a rajzolatok és az egyszer volt struktúra-romok sohasem tárják fel lényegüket, eredetüket és értelmüket: minden csak sejtésszerűen merül fel, mindent átítat a bizonytalanság, mindent ingataggá tesz a kíméletlenül pergő idő hullámaiban való elsüllyedés veszélye. Mintha egyszer-egyszer felszínre bukkanna valami masszív szerkezet, mintha kikristályosodna egy-egy biztos fogódzót felkínáló jel, de aztán inkább minden elmerül az enyészet uralmában. Ez a homályba-veszés, ez a tompaság, ez a dolgok pontos körvonalait és lényegét elmosó jelleg, ez a könnyörtelen megfosztottság-állapot, ez a meghatározhatatlanság a Gáll Ádám alkotta munkák végtelen szomorúságokkal, szorongásokkal és feszültségekkel telített atmoszférájának és tartalmi köreinek, a kompozíciókat uraló életerzéseiének éltetője.

Az enyészetet, a hanyatlást, az elmúlást tükröztető, de az enyészet, a hanyatlás, az elmúlás felett úrrá válni vágyó szándékokat élesztő műveket szemlélve és átélve létünk és helyzetünk hallatlanul pontos, tragikus mélységeket feltáró, transzcendens szépségeket is csillogtató képi-plasztikai lenyomataival szembesülhetünk. Itt állunk hát e kevés reménnyel kecsegtető művek körében, ebben a reménytelenségekké foszlott őszben, és mást aligha tehetünk.

(2006. október 31., Újlipótvárosi Klub-Galéria)